

JÕULUAJA TEINE PÜHAPÄEV AD 2025
Lk 2:41–52 (1Kn 8:20.27-30; Hb 3:1–6 või Ilm 4:2–11)

- 41 Tema vanemad käisid igal aastal paasapühadel Jeruusalemmas.
- 42 Kui Jeesus oli saanud kaheteistkümneaastaseks, läksid nad üheskoos pühadeaja kombe järgi üles Jeruusalemma.
- 43 Kui nad olid pärast nende päevade möödumist teel kodu poole, jäi Jeesus Jeruusalemma, ent Tema vanemad ei teadnud seda.
- 44 Aga et nad arvasid Tema olevat teekaaslaste seas, käisid nad ära ühe päeva tee ja hakkasid alles siis otsima Teda sugulaste ja tuttavate juurest.
- 45 Ja kui nad Teda ei leidnud, pöördusid nad Teda otsides tagasi Jeruusalemma.
- 46 Kolme päeva pärast sündis, et nad leidsid Jeesuse pühakojas istumas õpetajate keskel neid kuulamas ja küsitlemas.
- 47 Kõik, kes Teda kuulsid, olid hämmastunud Tema mõistusest ja Ta vastustest.
- 48 Ja Jeesuse vanemad olid Teda nähes jahmunud ning Ta ema ütles Talle: «Poeg, miks Sa oled meile nõnda teinud? Vaata, Su isa ja mina oleme Sind südamevaluga otsinud.»
- 49 Ent Tema ütles neile: «Miks te siis olete mind otsinud? Kas te ei teadnud, et ma pean olema neis paigus, mis on mu Isa päralt?»
- 50 Aga nemad ei mõistnud neid sõnu, mis Ta neile rääkis.
- 51 Jeesus läks koos nendega ja tuli Naatsaretti ning oli neile allaheitlik. Tema ema hoidis kõik need lood oma südames alal.
- 52 Ja Jeesus kasvas tarkuses ja pikkuses ja armus Jumala ja inimeste juures.

Ja Tema vanemad läksid igal aastal üles Jeruusalemma paasapühale. Ja nende üles minnes Jeruusalemma pühadeaja kombe kohaselt, kui Ta oli saanud kaheteistkümneaastaseks, ja päevade täis saades nende tagasipöördumisel, jäi laps Jeesus pidama Jeruusalemma ja Tema vanemad ei teadnud. Arvates aga Ta olevat teekaaslaste seas, käisid nad ära päeva tee ja hakkasid Teda otsima sugulaste ja tuttavate juurest. Ja mitte leides pöördusid nad Teda üha otsides tagasi Jeruusalemma. Ja kolme päeva pärast sündis, et nad leidsid Ta istumas pühakojas õpetajate keskel ning neid kuulamas ja neilt aru pärimas. Kõik Tema kuulajad olid aga endast ära Tema mõistuse ja Tema vastuste peale. Ja Teda nähes nad olid rabatud ja Tema ema ütles Talle: «Laps, miks Sa oled meile nõnda teinud? Vaata, Su isa ja otsisime Sind valust piinatuna.» Ja Ta ütles neile: «Mispärast te mind otsisite? Kas te ei teadnud, et ma pean olema mu Isa omas?» Ja nemad ei mõistnud sõna, mis Ta neile kõneles. Ja Ta läks alla koos nendega ja tuli Naatsaretti ja oli neile allaheitlik ja Tema ema hoidis kõiki neid sõnu hoolikalt oma südames. Ja Jeesus edenes tarkuses ja pikkuses ja armus Jumala ja inimeste juures.

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiokia paganlike vanemate lapsena¹. Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatja Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvpäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelearandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusega, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliaulist Teofilost²», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärset.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos ristiusust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt meeles pidada, iseäranis kahest aspektist: esiteks juba mainitud universaalsus, mis seisneb selles, et kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele.

¹ Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldata apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaiks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

² Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes (vt nt Lk 3:1j.) oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõesed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngrite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

Keelelisi märkuseid

Paasapühadel – τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα – sõna πάσχα – «paasa[püha]» – tuleneb heebrea verbist פָּסַח – «mööda minema»³, «üle minema». Kreeka keeles sarnaneb see (Jeesuse lunastusohvrile mõeldes mitte sugugi juhuslikult) sõnale πάσχω – «kannatama». Sõna sõna ἑορτή tähendab «pidustus», «püha», «pühapidamine».⁴

Jeruusalemmas – εἰς Ἱερουσαλήμ – nime Ἱερουσαλήμ – יְרוּשָׁלַיִם või יְרוּשָׁלַיִם – tõlgitakse kristlikus traditsioonis sageli kui «rahu linn».⁵

Jeesus – originaalis puudub salmides Lk 2:42.46.48.51 nimi Ἰησοῦς, mis tuleneb heebrea nimest יְהוֹשֻׁעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Tee – ὁδὸν – sõna ὁδός tähendab nii «tee» kui «teekond» (s.t «käidud / parajasti käidav tee»)⁶.

Ei leidnud – μὴ εὐρόντες – sõna εὐρίσκω tähistab eeskätt taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult, hea õnne peale.⁷

Pühakojas – ἐν τῷ ἱερῷ – sõna ἱερόν tähendab «pühapaik», «pühamu», «tempel».

Õpetajate – τῶν διδασκάλων – sõna διδάσκαλος – «õpetaja», «juhendaja», «meister» – tuleneb verbist διδάσκω – «õpetama», «juhendama».

Küsitlemas – ἐπερωτῶντα – sõna ἐπερωτάω tähendab «tungivalt küsima», «[aru] pärima».

³ Vrd 2Ms 12:13: «Aga veri olgu teil tundemärgiks kodadel, kus te asute; kui ma näen verd, siis ma lähen teist mööda ja nuhtlus ei saa teile hukatuseks, kui ma löön Egiptusemaad.»

⁴ Sellel sõnal puudub kreeka keeles erinevalt eestikeelsest sõnast «püha» etümoloogiline seos pühadusega.

⁵ Paljude keeleteadlaste pärineb Jeruusalemma nimi küll hoopis iidset ugariti jumaluselt Šalimilt.

⁶ Vrd samast algtüvest pärineva venekeelse verbiga ходить – «käima».

⁷ Meenutagem siinkohal Archimedese kuulsat vanniskäiku.

Vastustest – ταῖς ἀποκρίσεις – sõna ἀπόκρισις tuleneb verbist ἀποκρίνομαι – «vastama», «vastust andma» –, mille tähendusvarjunditeks on nii teatav lõplikkus kui ka vastandumine. Selle sõna tüveks olev verb κρίνω tähendab «eristama», «eraldama», «[läbi] uurima», «otsustama», «kohut mõistma».

Olid hämmastunud – ἐξίσταντο – sõna ἐξίστημι koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ja verbist ἵστημι – «püsima», «kinnitama», «seisma» – ning tähendab sõnasõnalt «endast välja paisatud olema» või «endast välja minema».⁸

Olid...jahmunud – ἐξεπλάγησαν – sõna ἐκπλήσσω koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ja verbist πλήσσω – «lööma» –, seega sobiks heaks tõlkevasteks: «olid pahviks löödud», «olid endast välja löödud» või ka «olid rabatud».⁹

Poeg – τέκνον – sõnasõnalt: «laps».

Oled...teinud – ἐποίησας – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «loomama».¹⁰

Südamevaluga – ὀδυνώμενοι – sõna ὀδυνάω tähendab «piinavat valu põhjustama», «ahastuses olema», «piinatud olema».¹¹

Ei teadnud – οὐκ ἴδeite – sõna εἶδω tähendab «nägema», «vaatama», «vaatlema», «[ära] tundma», «teadma».

Sõnu – τὸ ῥῆμα – sõna ῥῆμα tuleneb verbist ῥέω – «kõnelema», «väljendama», aga ka «voolama» ja «välja valama» – ja tähistab eeskätt väljendatud, räägitud sõna.

Naatsaretti – εἰς Ναζαρέθ – nimi Ναζαρά võib tuleneda heebrea sõnast נָצַר – «valvama», «varjama», «kaitsma», «hoidma».

Oli allaheitlik – ἦν ὑποτασσόμενος – sõna ὑποτάσσω tähendab «ennast [autoriteedile] allutama».

Südames – ἐν τῇ καρδίᾳ – sõna καρδία – «süda» – tähistab piltlikult n-ö sisemist inimest, s.t eneseteadvust, eriti hinge ja vaimu keskmene, mõtete, tunnete, soovide, igatsuste, püüdluste «asupaigana», elujõu ja tahte allikana.

⁸ 1739. aasta Piiblis: «ehmatasid ärra»; 1968. aasta piiblitõlkes: «panid imeks». Sõnast ἐξίστημι tuleneb ka sõna «ekstaas».

⁹ 1739. aasta Piiblis: «ehmatasid wägga ärra»; 1968. aasta piiblitõlkes: «ehmusid väga».

¹⁰ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või: «Meie oleme Tema poeem...»

¹¹ 1739. aasta Piiblis: «öiete waewaga»; 1968. aasta piiblitõlkes: «valuga».

Kasvas – προέκοπτεν – sõna προκόπτω tähendab «edasi minema», «edenema».

Pikkuses – sõna ήλικία tähistab nii eluiga, vanust kui kehakuju (nt pikkust¹²).

Armus – χάριτι – sõna χάρις tähendab «arm», «armuand», «armukingitus», «heldus», «heameel», «kiindumus», ka «tänu».

Sisuline analüüs

Luuka evangeeliumi teine peatükk algab Jeesuse sünnilooga, millele järgneb lühike märkus Tema ümberlõikamisest kaheksandal päeval ja Talle nime panemisest (Lk 2:21). Seejärel kirjeldatakse Jeesuse templissetoomist neljakümne päeva möödumisel Tema sünnist selleks, et tuua Seaduses ette nähtud puhastus- ja lunastusohvrid. Templis leidis aset kohtumine vaga Siimeoni ja naisprohvet Hannaga, kes tundsid Jeesuses ära tõotatud Messia ning Teda kummardasid ja Temas ilmunud päästest tunnustust andsid.

Jeesuse templissetoomisele järgnenud tosina aasta kohta ei ütle evangeelium muud kui vaid seda, et pere asus elama Naatsaretti, kus Jeesus «kasvas ja sai tugevaks ning täitus tarkusega» ja «Jumala arm oli Tema peal» (Lk 2:40). Saame teada ka seda, et Jeesuse «vanemad käisid igal aastal paasapühadel Jeruusalemmas» (Lk 2:41) ning et Jeesus võeti sinna kaasa siis, kui ta oli saanud kaksteist aastat vanaks.

Igal aastal paasapühaks Jeruusalemma minemine kuulus Moosese Seaduse järgi kõigi Iisraeli meeste usuliste kohustuste hulka¹³ – lisaks paasapühale tuli seda teha ka nädalatepühäl ja lehtmajade pühäl: «Kolm korda aastas pead mulle püha pidama! Pea hapnemata leibade püha: seitse päeva söö hapnemata leiba, nõnda nagu ma sind olen käskinud, määratud ajal aabibikuuks, sest siis sa tulid Egiptusest välja; aga tühje käsi ei tohi tulla mu palge ette! Ja pea lõikuspüha oma varajase vilja saagile, mille oled külvanud põllule; ja vilja kokkupanemise püha aasta lõpus, kui sa oma saagi põllult koristad! Kolm korda aastas peab kogu su meessugu tulema Issanda Jumala palge ette!» (2Ms 23:14–27)

Kõigil neil pühadel on lunastuslooline tähendus: paasapüha tähistab vabanemist Egiptuse orjapõlvest, nädalatepühäl meenutatakse Moosese kohtumist Jumalaga Siinai mäel ja Seaduse (eeskätt kümne käsu) andmist, ning lehtmajade pühäl neljakümne aasta pikkust kõrberännakut ja Tõotatud Maa piirile jõudmist. Kuna Iisraeli rahva aja- ja lunastuslugu on ettevalmistuseks ja ettekuulutuseks kogu inimkonna lunastamisele, võime olla kindlad, et Luukas ei jutusta kaheteistkümnendaastase Jeesuse osalemisest paasapühäl juhuslikult – sellelgi peab olema lunastuslooline tähendus.

¹² Nii öeldakse Sakkeuse kohta: τῆν ήλικίαν μικρὸς ἦν – «ta oli lühikest kasvu» (Lk 19:3).

¹³ Arvatavasti käiski Joosep Jeruusalemmas kolm korda aastas, Maarja seevastu üksnes paasapühäl.

Juudi traditsiooni järgi loetakse kolmeteistkümneaastaseks saanud poisslaps ja kaheteistkümneaastaseks saanud tütarlaps Jumala Seaduse seisukohalt täisealiseks – sellele viitavad arameakeelsed nimetused בר מצוה – «bar mitsva» – בַּת מצוה – «bat mitsva» –, s.t «käsu poeg» ja «käsu tütar», mille tähenduseks on, et sellest vanusest alates on nad kohustatud täitma kõiki nende kohta käivaid seadusesätteid. Senisest intensiivsem ettevalmistus täisealiseks saamiseks algab aga aasta varem – nii peavad poisid pärast kaheteistkümneaastaseks saamist hakkama aeg-ajalt paastuma ning täitma ka muid Seadusest tulenevaid kohustusi, millest nad lapsena olid vabastatud. See ei tähenda, et nad poleks varem olnud osalised Jumala ja Tema rahva vahelises lepingus – sellesse olid nad liidetud ümberlõikamisega kaheksandal päeval pärast sündimist. Seepärast pole põhjust arvata, nagu oleks see ilmtingimata olnud esimene kord, mil Jeesus paasapühaks Jeruusalemma kaasa võeti – pigem võib oletada, et kuna Jeesus oli oma arengus teistest lastest ees¹⁴, lähtuti Tema puhul arusaamast, et Jumala ette peaksid tulema kõik, kes mõistavad Teda ja Tema Seadust kuulata (vrd Ne 8:2).¹⁵

Jeesuse vanemad jäid Jeruusalemma kogu pühadeajaks, s.t terveks nädalaks, ning asusid siis koduteele. Selles, et nad esialgu ei märganud Jeesuse puudumist, pole midagi kummalist, kuna ilmselgelt rännati pühade ajal suurema rahvahulgaga ning on üsna tavaline, et sellisel puhul võivad vanemad ja lapsed liikuda erinevates rühmades. Siiski asusid Joosep ja Maarja Jeesust peagi otsima, esialgu sugulaste ja tuttavate seast ilma teekonda katkestamata. Teda leidmata pöördusid nad järgmisel päeval Jeruusalemma tagasi.

Maarja ja Joosep leidsid Jeesuse alles «kolme päeva pärast» (Lk 2:46). See ei ole juhuslik: iga kord, kui Uues Testamendis räägitakse kolmest päevast või kolmandast päevast, on tegemist vihjega Jeesuse surmale ja ülestõusmisele. Jeesuse vanemad otsisid Teda samasuguse südamevalu ja piinava ahastusega, nagu Maarja Magdaleena ja täiesti kindlasti ka Jeesuse ema ülestõusmispüha hommikul, kui olid avastanud Tema tühja haua.¹⁶ Iga lapsevanem teab, millised mõtted käiksid läbi tema pea ja südame, kui ta peaks mitu päeva oma teadmata kadunud last taga otsima. Nii võime Jeesuse jäämises Jeruusalemma ning Tema südamevaluga otsimises ja kolmandal päeval leidmises näha varjatud ettekuulutust veelgi suuremast valust ja mõõtmatult suuremast rõõmusest: Tema surmast ja ülestõusmisest. Iseäranis kõnekas on see, et Jeesus jäi just Jeruusalemma templisse, ohvritoimise paika – Tema, tõeline Paasatall (vrd 1Kr 5:7), ja just paasapühal, mis kujutas endast üht eelpilti Jeesuse ristiohvril teostunud lunastusest.

¹⁴ Vrd Lk 2:40.

¹⁵ Mõelgem ka neile lastele, kes Jeesust kord hiljem templis hoosanna-hüüetega tervitasid (Mt 21:15).

¹⁶ Traditsioonilise Kristuse-keskse lugemisviisi järgi kõneleb sellest samast valust ka Ülemlaul: «Ma otsisin öösiti oma voodis teda, keda mu hing armastab. Ma otsisin teda, aga ei leidnud. Ma tõusen nüüd ja uitan linnas tänavail ja turgudel, otsin teda, keda mu hing armastab. Ma otsisin teda, aga ei leidnud. Vahid, kes uitavad linnas, leidsid minu. «Kas olete näinud teda, keda mu hing armastab?»» (Ül 3:1–3)

Kui Maarja ja Joosep pühakotta jõudsid, siis nad nägid Jeesust istumas õpetajate keskel neid kuulamas ja neile küsimusi esitamas. See, et Jeesus istus, on märkimisväärne: lapsena, *bar-mitsvaks* valmistujana, oleks Ta pidanud aupaklikult seisma, õpetajaid kuulama ning ise nende küsimustele vastama, Tema aga istus otsekui võrdne õpetajate hulgas ning mitte ainult ei kuulanud, vaid koguni küsitles neid, päris neilt aru – võiks peaaegu arvata, et Ta eksamineeris neid (vt vastavat keelelist märkust). Kõiges selles pidi tulema esile midagi sellest meelevallast, mida inimesed tunnustasid Jeesuse puhul hiljemgi: «Ta õpetas neid nagu see, kellel on meelevald, mitte nõnda nagu nende kirjatundjad.» (Mt 7:29)

Luuka evangeelium näitab algusest peale, et Jeesus mitte ei «saanud» ajapikku Jumala Pojaks, s.t tõeliseks Jumalaks ja Issandaks, vaid oli seda täiel määral algusest peale:

«Püha Vaim tuleb sinu peale ja Kõigekõrgema vägi on varjuks sinu kohal, seepärast hüütaksegi Püha, kes sinust sünnib, Jumala Pojaks.» (Lk 1:35)

«Ja sündis, kui Eliisabet kuulis Maarja tervitust, et laps hüppas ta ihus. Ja Eliisabet sai täis Püha Vaimu ja hüüdis suure häälega: «Õnnistatud oled sina naiste seas ja õnnistatud on sinu ihu vili! Miks saab mulle osaks, et mu Issanda ema tuleb minu juurde?»» (Lk 1:41–43)

«Aga ingel ütles neile: «Ärge kartke! Sest vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab osaks kogu rahvale, et teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus.» (Lk 2:10j)

«Ta tuli Vaimu ajal pühakotta. Ja kui vanemad tõid sinna lapse Jeesuse, et toimida Temaga Seaduse sätte järgi, siis Ta võttis Tema sülle, ülistas Jumalat ja ütles: «Issand, nüüd Sa lased oma sulasel lahkuda rahu oma ütlust mööda, sest mu silmad on näinud Sinu päästet.»» (Lk 2:27–30)

Need, kes Jeesuse mõttevahetust õpetajatega pealt vaatasid ja kuulasid, olid «hämmastunud Tema mõistusest ja Ta vastustest» (Lk 2:47). Eestikeelne tõlge jääb siin nõrgaks, kuna tegelikult olid inimesed täiesti vapustatud, nad olid «endast ära» või «endast väljas» (vt vastavat keelelist märkust) selle peale, mida nad kuulsid ja nägid. Siin ei ole tegemist mitte lihtsa imestuse või imetlusega stiilis «Vaata, kui tark laps!», vaid Jeesus pidi õpetajatele vastates kõnelema midagi niisugust, mille taolist nad polnud varem kuulnud. Mis see oli, seda me kahjuks ei tea – sarnaselt samuti põletavat uudishimu äratavale küsimusele, mida Jeesus kirjutas maa peale, kui Tema juurde toodi abielurikkumiselt tabatud naine (Jh 8:1–11).

Ka Jeesuse vanemad olid jahmunud, lausa rabatud (vt vastavat keelelist märkust) – arvatavasti mitte ainult sellest, et nad leidsid Ta õpetajate keskelt nendega võrdsena, vaid ka sellest, mida Jeesus kõneles – küllap seegi kuulus nende sõnade hulka, mille Maarja hoolikalt oma südamesse tallele pani (Lk 2:51). On ebatõenäoline, et Maarja sekkunuks koheselt – küllap ta ootas ära, kuni vestlus lõppes ja rahvas laiali läks, ning kõnetas Jeesust siis, kui nad olid jäänud omaette. Maarja sõnades ei peegeldu mitte

niivõrd etteheide, kuivõrd üllatus: ta ju teadis, kes ta poeg on, ta oli juba kaksteist aastat saanud tunda Tema armastust ning võinud imetleda oma jumaliku poja alandlikkust ja kuulekust, seepärast ei suutnudki ta nüüd mõista, kuidas seesama laps oli võinud teha midagi niisugust, kuidas Ta oli võinud panna oma vanemad nii suurt valu tundma.

See oli osa Maarja hingest mõõgana läbi tungima pidavast valust, mida talle oli ette kuulutanud vaga Siimeon (Lk 2:35) – aga see oli alles algus, tõelise valu eelmaitsmine. Tõeline valu tuli siis, kui Maarja nägi oma armastatud last alandatuna, teotatuna, piinatuna ja ristile naelutatuna; siis, kui Ta embas oma poja elutut keha pärast selle allavõtmist ristile, ning nägi suurt kivi sulgemas Tema hauakambrit. Aga siinsamas oli ka ettekuulutus suurimast rõõmusest, mida Maarja iial tunda sai: kui ta nii nagu nüüd kolme päeva möödumisel Jeesust templist leides sai Ta tagasi kolmandal päeval pärast Tema ristisurma surnuist üles tõusnuna.

Just nii tuleb mõtestada ka Jeesuse vastust Maarjale: kuigi Jumala Poeg on sündinud inimpere lapsena, on Ta tulnud selleks, et teha oma Isa tahtmist, et viia täide jumalik lunastustöö.¹⁷ Jah, siin on tegemist teatava sõnademänguga, mida on õigupoolest üsna raske tõlkida: οὐκ ἤδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με – seda võib mõista nii, et Jeesus peab olema oma Isale kuuluvas paigas (s.t templis), aga ka nii, et Ta on siin oma Isa asjus, oma Isa «asju ajamas».¹⁸ On üsna kindel, et just nii mõistis seda püha Luukas, kui ta oma evangeeliumi kirja pani, olles teadlik nii Jeesuse surmast ja ülestõusmisest kui selles teostunud lunastusest.

Maarja ja Joosep sellest tol hetkel veel aru ei saanud: «Aga nemad ei mõistnud neid sõnu, mis Ta neile rääkis.» (Lk 2:50) See ei tähenda, et neil poleks olnud usku sellesse, kes Jeesus oli. Neil oli mitte ainult usk, vaid ka isiklikel kogemustel rajanev teadmine Jeesuse jumalikkusest, aga on täiesti kindel, et neil ei olnud täielikku arusaamist sellest, kuidas Jeesus teostab selle, milleks Ta oli tulnud – kuidas Ta ikkagi päästab oma rahva nende pattudest (Mt 1:21). Täpselt samamoodi ei saanud Jeesuse jüngridki sellest aru enne, kui Jeesus ise seda neile pärast surnuist üles tõusmist üksikasjalikult selgitas.¹⁹

Kuna Jeesuse tund ei olnud veel tulnud, läks Ta «koos nendega ja tuli Naatsaretti ning oli neile allaheitlik» (Lk 2:51). Järgnesid varjatud aastad (vt keelelist märkust nime «Naatsaret» võimaliku tähenduse kohta), mille kohta võime teha üksnes oletusi – näiteks seda, et kindlasti käis Jeesus järgnevatel aastatel pühade puhul Jeruusalemmas,

¹⁷ «Minu roog on see, et ma teen selle tahtmist, kes mu on läkitanud, ja lõpetan Tema töö.» (Jh 4:34)

¹⁸ Just nii mõistab seda traditsiooniline ingliskeelne tõlge: «Wist ye not that I must be about my Father's business?»

¹⁹ «Ja Tema ütles neile: «Oh te mõistmatud ja südamedelt pikaldased uskuma seda kõike, mis prohvetid on rääkinud! Eks Messias pidanud seda kannatama ja oma kirkusesse minema?» Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 24:25–27)

nagu Seadus ette nägi. Me teame, et Ta «kasvas tarkuses ja pikkuses ja armus Jumala ja inimeste juures» (Lk 2:52), kusjuures viimane – «armus kasvamine» – ei tähenda, et Jeesusel oleks Jumala armu alguses kuidagi vähem olnud²⁰, vaid pigem tuleks sõna $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$ siinkohal mõista kiindumusena, meeldivusena, sellena, et Jeesuse eriline, jumalik kütkestavus tuli üha enam esile ning sai järjest enamatele inimestele nähtavaks.

Kõik selle, mis oli sündinud, ning kõik, mida Jeesus kõneles, hoidis Maarja hoolikalt alal oma südames. Ehk oli just Maarja Jeesuse vaimusilme ees, kui Ta hiljem külvaja tähendamissõna selgitades ütles: «Aga mis on heas mullas, on need, kes sõna kuulates seda kaunis ja heas südames säilitavad ja kannatlikkuses vilja kannavad.» (Lk 8:15) Maarja ei olnud mitte ainult kannatlik, vaid pidi ka kannatama – nii kolm päeva südamevaluga Jeesuslast otsides kui aastaid hiljem Teda leinates, kuni Jeesus oma armsate südamed kolmandal päeval ülestõusmise rõõmuga täitis.

Paasapühaks Jeruusalemma tulemise ja kolmeks päevaks templisse jäämisega kuulutas Jumala Seaduse silmis täisikka jõudmiseks valmistuv Jeesus ette seda, milleks Ta oli tulnud: et naisest sündinuna ennast Seaduse alla painutada ja need, kes on olnud Seaduse all, vabaks osta (Gl 4:4j), et nemadki võiksid saada Tema Isa lasteks ning jääda igavesti sellesse, mis kuulub Tema ja nende Isale.²¹

Jutluseks

Jõuluaja teise pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Issanda templis». Teema lähtub esimese lugemisaasta Evangeeliumist (Lk 2:41–52), mis kõneleb Jeesuse jäämisest templisse, kui Ta oli kaheteistkümneaastasena paasapühadeks Jeruusalemma kaasa võetud. Kirikukäsiraamat avab teemat järgmiselt: «Kristlik kogudus kohtab Jeesust, kogunedes jumalateenistusele kirikusse, Jumala templisse. Seal tänab ja ülistab ta koos taeva inglite ja pühade hulgaga Jumala suuri tegusid.»

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Kn 8:20.27–30) on Saalomoni palve Jeruusalemma templi pühitsemisel. Kuningas palub, et ükskõik, kus ja millal keegi Jumala templi poole pööratuna palvetab, Jumal seda palvet kuulda võtaks, vastaks ja inimestele nende eksimused andestaks.

Teiseks pühakirjalugemiseks on antud valida kahe teksti vahel. Esimene neist on Epistel (Hb 3:1–6), mis kõneleb kristlikust kogudusest kui Jumala kojast (või templist), ühelt poolt rõhutades, et selleks olemine ja jäämine nõuab ustavust, iseäranis usus püsimise

²⁰ Jeesus ei vaja Jumala armu, vaid Ta on Jumala arm: «Jah, Jumala arm on ilmunud päästvana kõigile inimestele.» (Tt 2:11)

²¹ «Aga meie kodupaik asub taevas, kust me ka ootame Päästjat – Issandat Jeesust Kristust, kes meie alanduse ihu muudab oma kirkuse ihu sarnaseks selle väe toimel, millega Ta suudab ka alistada enesele kõik.» (Fl 3:20j)

näol, teisalt aga selgelt näidates, et selle aluseks on Kristuse enda ustavus, kes on Jumala Pojana Tema koja üle – ning nagu me teame, kes on ise nii Jumala koda, s.t Tema ligiolu paik, kui ka selles kojast teenistust toimetav alguse ja lõputa Ülempreester ning viimaks ka ohver, mille läbi need, kes päästetakse, on Tema vendadeks ja Jumala lasteks pühitsetud.

Teiseks võimaluseks on lugeda Johannese Ilmutusraamatust (Ilm 4:2–11) nägemus taevatroonist, millel istub Jumal ning mida ümbritsevad veel kakskümmend neli trooni kahekümne nelja vanema jaoks. Trooni ümber on neli olevust, kes laulavad Jumalale üha ja üha ülistuslaulu, ning iga kord, kui nad seda teevad, langevad kakskümmend neli vanemat troonil istuja ette ja kummardavad Teda.

Jutluses ei tuleks keskenduda mitte niivõrd templile ega sellesse tulevale kogudusele, kuivõrd Jeesusele, kelle sündimist me jätkuvalt pühitseme ning kes nüüd kaheteistkümnenda aastana tuleb paasapühal oma Isa kotta ja jääb sinna kolmeks päevaks, et anda tunnistust oma tulevasest missioonist saada tõeliseks Paasatalleks, kes ennast ohverdades, lunastusohvrina surres ja kolmandal päeval surnuist üles tõustes, päästab ja pühitseb kõik, kes Teda otsivad ja Temasse usuvad.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Kümnekond päeva tagasi pidasime rõõmuga Jeesuse sünnipäeva, nädala aja eest meenutasime Tema templissetoomist, kui Ta oli saanud neljakümpnepäevaseks, täna aga viib evangeelium meid Jeesuse sündimisest kaheteistkümnenda aasta kaugusele. Jeesus oli saamas Seaduse mõttes täisealiseks ning Tema ema ja kasuisa võtsid Ta paasapühal kaasa Jeruusalemma. Me kuulsime, mis juhtus: kui Jeesuse vanemad asusid pühade lõppedes koduteele, jäi Jeesus neist maha, nad otsisid Teda südamevaluga ning leidsid Ta viimaks templist, mille Ta tunnistas paigaks, kus Ta peab olema, kuna see on Tema Isa oma. Siiski läks Jeesus koos Joosepi ja Maarjaga tagasi Naatsaretti, ilmutades alandlikkust ja olles neile kõiges kuulekas.
2. See kõik ei ole pelgalt lugu Jeesuse erilisusest võrreldes teiste lastega ega Jeesuse vanemate raskustest Tema mõistmisel, vaid tegemist on ettekuulutusega sellest, kes Jeesus on ja milleks Ta oli tulnud. Sellel pildil ei ole midagi juhuslikku, alates sellest, et Jeesus on saamas Seaduse mõttes täisealiseks ning tuleb Jeruusalemma just paasapühal, kuni selleni, et Ta pole templis õpetajate keskel mitte õpilasena, vaid tõelise Õpetajana, kes nõuab aru isegi tunnustatud seaduseõpetajatelt. Jeesus on tõeline Paasatall, kes tuleb kord peaaegu samasse paika, et saada tapetud nii, nagu templis ohverdati tallesid paasapüha pidamiseks – meenutusena sellest, kuidas kord oli talle veri päästnud Iisraeli esmasündinud hukkumisest ning toonud Jumala rahvale vabanemise Egiptuse orjapõlvest. Jeesus kinnitab, et Ta on tulnud just selleks: Ta on siin «oma Isa asjus», selleks, et viia täide Tema töö – jumalik lunastustöö. Ja nii, nagu Maarja ja Joosep Teda kolm päeva südamevaluga otsisid,

nii peavad tundma ahastuse valu nii Jeesuse ema kui sõbrad pärast seda, kui Ta on ristil surnud ja kaljuhauda maetud – kuni nad Ta kolmandal päeval surnuist üles tõusnuna jälle tagasi saavad. Kaheteistkümneaastase Jeesuse tulemine templisse ja sealt leidmine on ettekuulutus Tema ristisurmast ja ülestõusmisest.

3. See kõik on aga ka tunnistus Jeesuse jumalikkusest – sellest, et Temas on tõepoolest Jumal ise inimeseks saanud ning meid ennast kuni lõpuni andes päästma tulnud. Kõik, kes templis Jeesusega kohtusid, olid kuuldust ja nähtust vapustatud – Temas oli midagi, mis tunnistas Tema erilisest meelevallast. See ei puudutanud mitte ainult neid, kes nägid Jeesust esimest korda, vaid ka Tema ema ja kasuisa olid rabatud – tollel paasapäeval sai Jeruusalemma templis ilmsiks miski, mida isegi nemad polnud Jeesuse juures varem kogenud. Maarja väljendas seda üllatunud küsimusega, kuidas tema laps ikkagi sai neile nõnda teha – me teame, et tegelikult polnud see veel kõige suurem südamevalu, mida Maarja pidi Jeesuse pärast taluma. Vahest kõige hämmastavam on aga see, et oma meelevalda ilmutanud Jeesus läks kuulekalt tagasi Naatsaretti ning oli oma emale ja kasuisale jätkuvalt allaheitlik: seegi on ettekuulutus Tema missioonist saada «kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani» (Fl 2:8). Püha Luukas ütleb lõpetuseks, et Jeesus kasvas «armus Jumala ja inimeste juures». Selle all ei tule mõista mitte seda, et Jeesus oleks vajanud varasemast rohkem Jumala armu, vaid seda, et Jumala arm sai Temas üha enam nähtavaks ja kogetavaks – Temas, kes ise ongi meile päästvana ilmunud Jumala arm.